Europos Parlamentas
2024-2029

Užsienio reikalų komitetas

2025/2256(INI)

06.02.2026

PRANEŠIMO PROJEKTAS

dėl 2025 m. Komisijos ataskaitos dėl Turkijos
(2025/2256(INI))

Užsienio reikalų komitetas

Pranešėjas: Nacho Sánchez Amor

TURINYS

Psl.

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS 3

AIŠKINAMOJI DALIS 9

PRIEDAS. GAUTOS INFORMACIJOS DEKLARACIJA 10

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS

dėl 2025 m. Komisijos ataskaitos dėl Turkijos

(2025/2256(INI))

Europos Parlamentas,

– atsižvelgdamas į 2024 m. balandžio 17 ir 18 d., 2023 m. birželio 30 d., 2022 m. birželio 23 d., 2021 m. birželio 24 d. ir 2019 m. gruodžio 12 d. Europos Vadovų Tarybos išvadas ir visas ankstesnes atitinkamas Tarybos ir Europos Vadovų Tarybos išvadas,

– atsižvelgdamas į Turkijos narystę Europos Taryboje ir NATO,

– atsižvelgdamas į Europos Sąjungos ir Turkijos Respublikos susitarimą dėl neteisėtai šalyje gyvenančių asmenų readmisijos[1] (ES ir Turkijos readmisijos susitarimas),

– atsižvelgdamas į 2021 m. kovo 25 d. Europos Vadovų Tarybos narių pareiškimą dėl Turkijos,

– atsižvelgdamas į 2016 m. kovo 18 d. Tarybos pareiškimą ir 2015 m. lapkričio 29 d. Europos Vadovų Tarybos pareiškimą dėl ES ir Turkijos,

– atsižvelgdamas į 2005 m. spalio 3 d. ES derybų su Turkija programą,

– atsižvelgdamas į 2005 m. rugsėjo 21 d. Europos bendrijos ir jos valstybių narių deklaraciją, paskelbtą po Turkijos deklaracijos, priimtos 2005 m. liepos 29 d. pasirašius Ankaros susitarimo papildomą protokolą,

– atsižvelgdamas į 2006 m. gruodžio 11 d. ir 2020 m. kovo 6 d. Tarybos išvadas, taip pat į 1993 m. birželio 21–22 d. Kopenhagos Europos Vadovų Tarybai pirmininkavusios valstybės narės išvadas, kurios dar vadinamos Kopenhagos kriterijais,

– atsižvelgdamas į 2025 m. gruodžio 16 d., 2024 m. gruodžio 17 d. ir 2023 m. gruodžio 12 d. Tarybos išvadas dėl plėtros,

– atsižvelgdamas į tarptautinę jūrų teisę ir Jungtinių Tautų jūrų teisės konvenciją (UNCLOS),

– atsižvelgdamas į 2025 m. lapkričio 4 d. Komisijos komunikatą „2025 m. komunikatas dėl ES plėtros politikos“ (COM(2025)0690) ir prie jo pridėtą Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „2025 m. ataskaita dėl Turkijos“ (SWD(2024)0756),

– atsižvelgdamas į 2024 m. balandžio 24 d. Europos Audito Rūmų specialiąją ataskaitą Nr. 06/2024 „Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonė. Naudinga pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms, tačiau dar neužtikrintas poveikis ir tvarumas“,

[1] OL L 134, 2014 5 7, p. 3, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2014/252/oj.

– atsižvelgdamas į 2023 m. lapkričio 29 d. (JOIN(2023)0050) ir 2021 m. kovo 22 d. (JOIN(2021)0008) Europos Komisijos ir Sąjungos vyriausiojo įgaliotinio užsienio reikalams ir saugumo politikai bendrus komunikatus dėl ES ir Turkijos politinių, ekonominių ir prekybos santykių padėties,

– atsižvelgdamas į 2025 m. rugsėjo 25 d. Komisijos komunikatą „Devintoji metinė Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės įgyvendinimo ataskaita“ (COM(2025)0517),

– atsižvelgdamas į pagrindinius tarptautinės teisės principus ir JT Chartiją, 1977 m. ir 1979 m. abiejų Kipro bendruomenių lyderių aukšto lygio susitarimus ir į atitinkamas JT Saugumo Tarybos rezoliucijas dėl Kipro, įskaitant 1964 m. kovo 4 d. rezoliuciją Nr. 186 (1964), kuria dar kartą patvirtinamas Kipro Respublikos suverenitetas, 1984 m. gegužės 11 d. rezoliuciją Nr. 550 (1984) dėl separatistinių veiksmų Kipre, 1992 m. lapkričio 25 d. rezoliuciją Nr. 789 (1992) ir 2020 m. liepos 28 d. rezoliuciją Nr. 2537 (2020) dėl JT taikos palaikymo pajėgų Kipre (UNFICYP),

– atsižvelgdamas į Europos žmogaus teisių konvencijos (EŽTK) 46 straipsnį, kuriame nurodoma, kad susitariančios šalys įsipareigoja vykdyti galutinį Europos Žmogaus Teisių Teismo (EŽTT) sprendimą kiekvienoje byloje, kurios šalys jos yra, ir iš to kylančią Turkijos pareigą įgyvendinti visus EŽTT sprendimus,

– atsižvelgdamas į atitinkamas Europos Tarybos Ministrų Komiteto rezoliucijas,

– atsižvelgdamas į 2025 m. kovo 27 d. Europos Tarybos vietos ir regionų valdžios institucijų kongreso deklaraciją Nr. 12(2025) „Merų atleidimas iš pareigų Turkijoje“,

– atsižvelgdamas į Europos Tarybos Venecijos komisijos 2025 m. spalio 9–10 d. sesijoje priimtą ataskaitą dėl poveikio, kurį merų kardomasis kalinimas turi vietos demokratinio valdymo vykdymui,

– atsižvelgdamas į organizacijos „Žurnalistai be sienų“ paskelbtą 2025 m. pasaulio spaudos laisvės indeksą,

– atsižvelgdamas į organizacijos „Transparency International“ paskelbtą 2024 m. korupcijos suvokimo indeksą,

– atsižvelgdamas į 2025 m. lapkričio 22 d. Tarptautinio valiutos fondo (TVF) dokumentą „Turkijos Respublika: 2025 m. misijos pagal IV straipsnį darbuotojų baigiamasis pareiškimas“,

– atsižvelgdamas į 2020 m. liepos 10 d. UNESCO pareiškimą dėl Šventosios Išminties katedros ir į susijusius UNESCO Pasaulio paveldo komiteto sprendimus Nr. 44 COM 7B.58 (2021) ir 45 COM 7B.58 (2023) dėl istorinių Stambulo teritorijų, priimtus atitinkamai 44-ojoje ir 45-ojoje sesijose,

– atsižvelgdamas į visas ankstesnes savo rezoliucijas dėl Turkijos,

– atsižvelgdamas į savo 2024 m. vasario 29 d. rezoliuciją dėl ES integracijos stiprinimo atsižvelgiant į būsimą plėtrą[2],

[2] OL C, C/2024/6746, 2024 11 26, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6746/oj.

– atsižvelgdamas į savo rezoliucijas dėl Kipro,

– atsižvelgdamas į savo Darbo tvarkos taisyklių 55 straipsnį,

– atsižvelgdamas į Užsienio reikalų komiteto pranešimą (A10-0000/2025),

A. kadangi Turkija tebėra kandidatė įstoti į ES, o narystė ES išlieka ne kartą nurodytu Turkijos vyriausybės politiniu tikslu, nors atotrūkis nuo ES vertybių ir interesų toliau didėja;

B. kadangi savo naujausioje 2025 m. pažangos ataskaitoje Komisija dar kartą nustatė, kad Turkijoje labai pablogėjo teisinės valstybės padėtis ir prastėja žmogaus teisių padėtis, ir iškėlė klausimų dėl pagrindinių demokratijos principų laikymosi;

C. kadangi pastaruoju laikotarpiu Turkijoje labai pablogėjo vietos demokratijos padėtis;

D. kadangi Turkija yra Europos Tarybos narė ir todėl privalo laikytis EŽTT sprendimų;

E. kadangi Turkijoje vyksta politinis procesas „Turkija be teroro“, kuriuo siekiama nutraukti politinį smurtą ir kurdų konfliktą;

F. kadangi, be stojimo proceso, reikia konstruktyvaus bendradarbiavimo ES ir Turkijos santykiuose;

G. kadangi Turkija ir toliau yra priėmusi vieną iš didžiausių pabėgėlių bendruomenių pasaulyje;

H. kadangi Turkijos prisiderinimas prie ES bendros užsienio ir saugumo politikos pasiekė rekordiškai žemą 4 proc. lygį;

I. kadangi ES ir Turkijos prekybos santykiai yra itin platūs: Turkija yra penkta pagal dydį ES prekybos partnerė, o ES – didžiausia Turkijos prekybos partnerė;

Įsipareigojimas siekti narystės ES

1. dar kartą patvirtina, kad teigiamai vertina ilgalaikius Turkijos pilietinės visuomenės siekius, susijusius su stojimu į Europos Sąjungą, nepaisant nuolatinės pažangos stokos;

2. pabrėžia, kad stojimo į ES procesas yra normatyvinio pobūdžio, negrindžiamas sandoriais – jis priklauso nuo to, ar atitinkami Kopenhagos kriterijai, ir nėra susaistytas su jokiu terminu;

3. apgailestaudamas pažymi, kad, nepaisant pakartotinių Turkijos vyriausybės pareiškimų, kuriais ji iš naujo įsipareigojo siekti narystės ES, nebuvo imtasi priemonių siekiant išspręsti didelį susirūpinimą keliančius klausimus dėl trūkumų, darančių poveikį stojimo procesui; mano, kad tai yra aiškus ženklas, jog Turkijos vyriausybė nėra iš tikrųjų įsipareigojusi atgaivinti stojimo procesą;

4. ragina Turkijos vyriausybę pereiti nuo retorikos prie veiksmų ir pašalinti nuolatinius trūkumus teisinės valstybės ir pagrindinių laisvių srityse;

5. vis dėlto pakartoja, kad, nors stojimo procesas nuo 2018 m. nepajudėjo iš vietos, Turkija tebėra strateginė partnerė ir NATO sąjungininkė, taip pat šalis, su kuria ES palaiko glaudžius santykius saugumo, prekybos, ekonomikos ir migracijos srityse;

6. yra labai susirūpinęs dėl kitų ES institucijų ir daugelio ES valstybių narių tylos blogėjant teisinės valstybės padėčiai Turkijoje;

Stojimo proceso pagrindas – demokratija, teisinė valstybė ir pagrindinės teisės

7. reiškia didelį susirūpinimą dėl tebesitęsiančio rimto teisinės valstybės ir teismų nepriklausomumo silpninimo Turkijoje, atsižvelgiant į giliai įsišaknijusį autoritarinį prezidento sistemos interpretavimą;

8. apgailestauja dėl to, kad teisminėse institucijose plačiai taikomi dvigubi standartai;

9. dar kartą primygtinai ragina Turkiją visapusiškai įgyvendinti visus EŽTT sprendimus, laikantis EŽTK 46 straipsnio ir besąlygiškų pareigų, kylančių iš Turkijos konstitucijos 90 straipsnio;

10. yra labai susirūpinęs dėl didėjančios konstitucinės krizės Turkijoje, kurią sukėlė bendrosios kompetencijos teismų atsisakymas vykdyti privalomus Konstitucinio Teismo sprendimus ar kitus atitinkamų aukštesniųjų teisminių instancijų sprendimus;

11. apgailestauja dėl to, kad toliau puolamos politinės partijos ir opozicijos nariai, kurie ir toliau patiria vis didesnį spaudimą; pakartoja, kad griežtai smerkia tebesitęsiantį Stambulo miesto savivaldybės mero Ekremo İmamoğlu, priklausančio Respublikonų liaudies partijai (CHP), sulaikymą ir jo pašalinimą iš pareigų;

12. yra labai susirūpinęs dėl toliau blogėjančios vietos demokratijos padėties Turkijoje; griežtai smerkia tai, kad buvo atleisti iš pareigų ir suimti 28 išrinkti merai, priklausantys opozicijos partijoms, ir dešimtys vietos pareigūnų, taip pat tai, kad 11 merų pakeisti vyriausybės paskirtais patikėtiniais;

13. toliau smerkia vykstantį žurnalistų ir nepriklausomos žiniasklaidos baudžiamąjį persekiojimą, cenzūrą ir priekabiavimą prie jų;

14. tebėra labai susirūpinęs dėl moterų teisių padėties, visų pirma dėl aukšto smurto dėl lyties lygio ir didelio moterų žudymo dėl lyties atvejų skaičiaus Turkijoje;

15. toliau smerkia Turkijoje vykdomus LGBTI+ asmenų pagrindinių teisių pažeidimus ir nepakankamą jų apsaugą;

16. giria Turkijos valdžios institucijas ir politines partijas už jų pastangas, susijusias su vykdoma iniciatyva „Turkija be teroro“; vis dėlto apgailestauja, kad Turkijos vyriausybė laiku nesiėmė ryžtingų veiksmų*;*

Socialinės ir ekonominės bei tvarumo reformos

17. palankiai vertina Turkijos valdžios institucijų vykdomą makroekonominio stabilizavimo ir reformų programą ir jų įsipareigojimą mažinti infliaciją, kartu saugant ekonomikos augimą;

18. pažymi, kad nuolatinis teisinės valstybės ir teisinio tikrumo silpnėjimas neišvengiamai turės įtakos investuotojų pasitikėjimui ir ekonomikai;

19. ragina Turkijos valdžios institucijas įgyvendinti Turkijos tarptautinius įsipareigojimus, susijusius su kova su korupcija, visų pirma JT konvenciją prieš korupciją ir atitinkamas Europos Tarybos konvencijas;

Regioninis bendradarbiavimas ir geri kaimyniniai santykiai

20. toliau giria Turkiją už tai, kad ji priėmė apie 2,7 mln. pabėgėlių, įskaitant 2,3 mln. sirų, kuriems suteikta laikinoji apsauga;

21. palankiai vertina nuolatinį Graikijos ir Turkijos dialogą, kuris gali paskatinti konstruktyvią aplinką ir tolesnį padėties rytinėje Viduržemio jūros regiono dalyje deeskalavimą;

22. primygtinai pakartoja savo nuomonę, kad vienintelis Kipro problemos sprendimas yra teisingas, visapusiškas, perspektyvus ir demokratinis sprendimas pagal sutartą JT sistemą, pagrįstas dviejų bendruomenių ir dviejų zonų federacija, turinčia vieną tarptautinį teisinį subjektiškumą, vieną suverenitetą, vieną pilietybę ir politinę lygybę;

23. pabrėžia, kad labai svarbu stiprinti ES ir Turkijos bendradarbiavimą pasaulinio saugumo klausimais, ypač atsižvelgiant į kintančią geopolitinę aplinką ir galimus JAV užsienio politikos pokyčius;

24. apgailestauja dėl žemo Turkijos prisiderinimo prie ES bendros užsienio ir saugumo politikos (BUSP) lygio, kuris sumažėjo nuo 6 proc. 2024 m. iki rekordiškai žemo 4 proc. lygio 2025 m.;

Platesni ES ir Turkijos santykiai

25. pakartoja savo tvirtą įsitikinimą, kad, nepaisant to, jog stojimo procesas šiuo metu yra sustojęs dėl demokratinių reformų trūkumo, Turkija yra strategiškai svarbi šalis; pabrėžia, kad svarbu palaikyti konstruktyvų dialogą ir stiprinti bendradarbiavimą abipusio strateginio intereso srityse;

26. pritaria sujungiamumo su Turkija darbotvarkės plėtojimui energetikos, transporto, skaitmeninėje ir žmonių tarpusavio ryšių srityse, nes tai yra gero pragmatiško ir abipusiai naudingo bendradarbiavimo, galinčio skatinti taiką ir stabilumą regione, pavyzdys;

27. pakartoja savo nuomonę, kad reikia modernizuoti ES muitų sąjungą, ypač atsižvelgiant į dabartinę geopolitinę aplinką; pabrėžia, jog tam, kad Parlamentas šio proceso pabaigoje galėtų duoti pritarimą, toks modernizavimas turėtų būti grindžiamas griežtomis sąlygomis, susijusiomis su žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis, tarptautinės teisės paisymu ir gerais kaimyniniais santykiais;

28. palankiai vertina pastaruoju metu padarytą pažangą sudarant palankesnes sąlygas Turkijos piliečių judumui į ES taikant pakopinę vizų sistemą; ragina Turkijos vyriausybę pašalinti likusias kliūtis, trukdančias atnaujinti dialogą dėl vizų režimo liberalizavimo;

Tolesni veiksmai palaikant ES ir Turkijos santykius

29. pakartoja manantis, kad Turkijos vyriausybė nesiėmė būtinų veiksmų, kad pašalintų esamus esminius demokratijos trūkumus šalyje, todėl laikosi nuomonės, kad dabartinėmis aplinkybėmis Turkijos stojimo į ES procesas negali būti atnaujintas, nepaisant to, kad atitinkami Turkijos opozicijos veikėjai neseniai ragino atnaujinti bendradarbiavimą;

30. toliau primygtinai ragina Turkijos vyriausybę ir ES institucijas bei valstybes nares, remiantis atitinkamomis Tarybos ir Europos Vadovų Tarybos išvadomis ir nustatytomis sąlygomis, tęsti darbą siekiant glaudesnės, dinamiškesnės ir strateginės partnerystės, nors šiuo metu stojimo procesas ir yra įšaldytas*;*

31. primygtinai ragina visas kitas ES institucijas ir valstybes nares garsiai kalbėti apie demokratijos padėties blogėjimo Turkijoje problemos sprendimą;

32. dar kartą patvirtina savo ryžtingiausią įsipareigojimą toliau remti Turkijos nepriklausomą pilietinę visuomenę;

°

° °

33. paveda Pirmininkei perduoti šią rezoliuciją Tarybai ir Komisijai.

AIŠKINAMOJI DALIS

Tai antrasis šios Parlamento kadencijos pranešimas dėl Turkijos, kaip šalies kandidatės tapti ES nare, pažangos. Pranešime vertinama dabartinė padėtis ir naujausi pokyčiai, susiję su Turkijos pasirengimu stoti į ES, taip pat ES ir Turkijos santykiai platesniame kontekste. Laikantis Europos Vadovų Tarybos išvadų, stojimo derybos su Turkija nuo 2018 m. tebėra sustabdytos. Pranešime teigiama, kad, nepaisant naujausių Turkijos vyriausybės pareiškimų dėl jos įsipareigojimo tapti ES nare, per pastarąjį laikotarpį nebuvo išspręstas atotrūkio tarp Turkijos ir ES vertybių bei norminės sistemos, kurios yra stojimo proceso pagrindas, klausimas, o įstatymai ir priemonės, kuriais siekiama apriboti teisinę valstybę ir pagrindines teises, tebegalioja. Pranešime dar kartą raginama nutraukti nuolatinius išpuolius prieš opozicijos narių teises, visų pirma smerkiant padėtį, kurioje, be kitų, yra CHP ir jos kandidatas į prezidentus Ekrem İmamoğlu, žmogaus teisių gynėjai, teisininkai, žurnalistai, menininkai, akademinės bendruomenės nariai ir pilietinės visuomenės aktyvistai. Pranešime labai kritiškai vertinama kitų ES institucijų ir daugelio ES valstybių narių tyla dėl teisinės valstybės padėties blogėjimo Turkijoje ir jos raginamos garsiau reikšti savo nuomonę šiuo klausimu. Apibendrinant galima pasakyti, kad, atsižvelgiant į tai, jog Turkijos valdžios institucijos nepagerino demokratijos padėties šalyje, pranešime teigiama, kad Parlamentas neturi kitos išeities, kaip tik pakartoti, kad dabartinėmis aplinkybėmis Turkijos stojimo į ES procesas negali būti atnaujintas. Tekste Turkijos vyriausybė ir Europos Sąjungos institucijos bei valstybės narės primygtinai raginamos tęsti darbą siekiant glaudesnės, dinamiškesnės ir strateginės partnerystės, nors šiuo metu stojimo procesas ir yra įšaldytas.

PRIEDAS. GAUTOS INFORMACIJOS DEKLARACIJA

Pagal Darbo tvarkos taisyklių I priedo 8 straipsnį pranešėjas pareiškia, kad į savo pranešimą įtraukė su dokumento dalyku susijusią informaciją, kurią, rengdamas pranešimo projektą, gavo iš toliau nurodytų interesų grupių atstovų, kuriems taikomas Tarpinstitucinis susitarimas dėl privalomo skaidrumo registro[1], arba trečiųjų šalių valdžios institucijų, įskaitant jų diplomatines atstovybes ir ambasadas, atstovų:

1. Interesų grupių atstovai, kuriems taikomas Tarpinstitucinis susitarimas dėl privalomo skaidrumo registro
European Commission - DG ENEST
European External Action Service (EEAS)
Delegation of the European Union to the Republic of Türkiye
European Committee of the Regions
Council of Europe
Ambassador of Spain to the Republic of Türkiye
Ambassador of France to the Republic of Türkiye
Ambassador of Denmark to the Republic of Türkiye
Embassy of Germany to the Republic of Türkiye
Permanent Representation of Greece to the EU
Permanent Representation of the Republic of Cyprus to the EU
UNHCR
UNICEF
EUROCITIES
The German Marshal Fund (GMF)
Carnegie Endowment for International Peace - Carnegie Europe
Turkish Industry and Business Association (TÜSİAD)
Antalya Industry & Business Association (ANSİAD)
Human Rights Association (İHD)
Human Rights Watch
Amnesty International
European Women’s Lobby
Reporters Without Borders (RSF)
International Press Institute (IPI)
Committee to Protect Journalists (CPJ)
International Federation for Human Rights (FIDH)
EuroMed Rights
Article 19
Friedrich Ebert Stiftung
Istanbul Political Research Institute (IstanPol)*
European Turkish Trade & Investment Council (ETTIC)*
Istanbul Bar Association*

[1] 2021 m. gegužės mėn. Europos Parlamento, Europos Sąjungos Tarybos ir Europos Komisijos tarpinstitucinis susitarimas dėl privalomo skaidrumo registro (OL L 207, 2021 6 11, p. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).

Union of Turkish Bar Associations*
Human Rights Joint Platform (IHOP)*
KAOS GL*
Media and Law Studies Association (MLSA)*
Civic Space Studies Association (CSSA)*
Saturday Mothers*
Women's Coalition of Turkey*
Freedom of Expression Association*
Association for Monitoring Equal Rights (AMER)*
Hrant Dink Foundation*
* *Organization based in Türkiye*
2. Trečiųjų šalių valdžios institucijų, įskaitant jų diplomatines atstovybes ir ambasadas, atstovai
Ministry of Foreign Affairs of Türkiye
Ministry of Treasury and Finance of Türkiye
Ministry of Interior of Türkiye
Permanent Representation of the Republic of Türkiye to the EU
Grand National Assembly of Türkiye
Istanbul Metropolitan Municipality
Ankara Metropolitan Municipality
Muğla Metropolitan Municipality
Human Rights and Equality Institution of Türkiye (TİHEK)
Justice and Development Party (AK Party)
Republican People's Party (CHP)
Peoples' Equality and Democracy Party (DEM Party)
Nationalist Movement Party (MHP)
The Good Party (IYI)

Šį sąrašą parengė ir visą atsakomybę už jį prisiima pranešėjas.

Jeigu sąraše esančių fizinių asmenų tapatybę galima nustatyti pagal jų vardą ir pavardę, jų pareigas arba pagal abu požymius, pranešėjas pareiškia, kad jis atitinkamiems fiziniams asmenims pateikė Europos Parlamento pranešimą dėl duomenų apsaugos Nr. 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), kuriame išdėstytos jų asmens duomenų tvarkymui taikomos sąlygos ir su tuo tvarkymu susijusios teisės.